

О.С.
ПУШКІН

ВИБРАНІ ТВОРИ
В ДВОХ ТОМАХ
ТОМ
I

ПЕРЕКЛАДИ ЗА РЕДАКЦІЮ

М. РИЛЬСЬКОГО, М. ТЕРЕЩЕНКА

і П. ТИЧИНИ

—
ВСТУПНА СТАТТЯ

М. ГОРЬКОГО

Державне Літературне видавництво

1937

КАЗКИ

КАЗКА ПРО ЦАРЯ САЛТАНА, СИНА ЙОГО СЛАВНОГО І МОГУТНЬОГО БОГАТИРЯ ГВІДОНА САЛТАНОВИЧА ТА ПРО КРАСНУ ЦАРІВНУ ЛЕБЕДИЦЮ

Три дівиці під вікном
Пряли якось то смерком.
„Якби я була цариця,—
Каже тут одна дівиця,—
То сама на весь би світ
Наварила я обід“.
„Якби я була цариця,—
Каже так її сестриця,—
То на весь би світ одна
Я наткала полотна“.
„Якби я була цариця,—
Третя мовила сестриця,—
Я б родила для царя
Синаша - богатиря“.

Лиш промовила,— ой лихо,
Рипнув хтось дверима тихо,
І в світлицю входить цар,
Краю того володар.
Він усю оту часину
Перестояв біля тину,
Річ остання по всьому
Полюбилася йому.
„Добрий день, красо - дівиця,—

Він говорить,— будь цариця,
І щоб син нам молодець
Був на вересня кінець.
Ви ж, сестриці голуб'ята,
Інша й вас чекає хата,—
Їдьте ви до мене в дім
Зараз, нам услід. Ходім!
Буде з вас одна ткачиха,
Друга буде кухариха“.

Через сіни, через плац
Подались вони в палац.
Цар, посвавши, не длявся,
Дня того ж перевінчався,
І з царицею, як слід,
Сіли за гучний обід;
Потім гостоньки почесні
На ліжниці на чудесній
Клали спати молодих
І виходили од них.
В куховарні кухариха,
Над полотнами ткачиха
Люто заздрять: „Чом вона?
Чом не я царю жона?“
А царева молодиця,
Щоб словам її справдиться,
Тої ж ночі понесла.

В ті часи війна була.
Вирушаючи в дорогу,
Цар промовив: „Осторогу
Задля мене, жінко, май,
Коли любиш. Прощавай!“
Поки він далеко б'ється,
Поки кров вояцька ллеться,
Вже знаходитьться і син,
Дав господь його з аршин.
І цариця над дитятком,
Як орлиця над орлятком;
Шле вона гінцем листа —
Батька радісно віта.
А ткачиха, кухариха

Й свашка баба Бабариха —
Їм потрібна вість не ця;
Перейнявши посланця,
Шлють вони гінця нового
І дають листа такого:
„Маєш, царю, ти синка,
Тільки, може, то й дочка,
То не жабка, не мишатко,
А незнанее звірятко“.

Як дійшла ж то вістка та,
Прочитав як цар листа,
В гніві став химерувати,
Хтів гінця на смерть карати,
Та, пом'якшавши в той раз,
Одписав такий наказ:
„Почекати, поки буду
Для законного я суду“.

Той наказ везе гонець,
Ось дорозі і кінець.
А ткачиха, кухариха
Й свашка баба Бабариха
Знову діють заодно:
П'є гонець з їх рук вино,
А вони сакви дорожні
Обкрадають і в порожні
Фальш кладуть, що того ж дня
П'яний і подав з коня,
Ніби: „Цар велить боярам,
Потай щоб і незабаром,
І царицю і приплід
Кинуть в море, щез би й слід“.
Що робитимеш? Бояри
Посмутилися від кари,
Бо цариця ж без вини,
А проте пішли вони
Повістить цареву волю —
Й та синові недолю.
Прочитали той наказ,
І гуртом царицю враз
В бочку з сином посадили,

Обсмолили, покотили
І пустили в окіян,—
Так, мов, цар велів Салтан.

В синім небі сяють зорі,
Хвилі грають в синім морі;
В небі хмара йде одна,
В хвилях бочка порина.
Мов нещасна удовиця,
Плаче, тужить там цариця,
І зростає хлопченя
Щогодини, не щодня.
День минув, вона голосить,
А дитина ж хвилю просить:
„Вільна хвиле, слухай нас!
Ти гуляєш повсякчас,
В путь ідеш з свого хотіння,
В морі точиш ти каміння,
Топиш берег ти землі,
Підймаєш кораблі,
Не згуби ти наші долі,
Стати дай на суходолі“.
Той почувши голосок,
Хвиля разом на пісок
Бочку винесла легенько
І відринула тихенько.
Мати чує — не гойда,
Знизу вже земля тверда;
Вийти ж хто на світ поможе
Їм із бочки? Правий боже!
Син підвісь, устав з колін,
Тім'ям в дно уперся він
Та, натужившись легенько,
„Як би,— каже,— люба ненько,
Тут зробити нам вікно?“
І одразу вибив дно.

Мати й син тепер на волі;
Дуб зелений на роздоллі,
Поле, острів, береги,
Синє море навколо.
Син подумав: слід подбати,

Щоб вечерю добру мати.
Гілку з дуба він лама,
Натягає обома
Од хреста шнурок шовковий,
Ось і лук уже готовий;
Ще тростинку він зламав,
Загострив і стрілку мав.
І пішов над море хутко
На мисливські роздобутки.

Чує,— з моря зойк іде,
Хтось в біді, та хто і де?
Прислухається, не диха,
Далі глянув, бачить — лихо:
Лебедиця то в біді,—
В'ється шуляк при воді,
Та, сердешна, плава, крутить,
Хлюпа, воду каламутить.
Він же кігті розпустив,
Дзьоб держить напоготів...
Враз тут стрілка заспівала,
Шию хижу пробивала,
Лук одвів стрілець тоді;
Кров він бачить на воді,
Шуляк в морі потопає
І не птахом проквиляє,
Лебедиця ж не тіка,
Пліне поруч шуляка
І, крилом його добивши,
Смерть видиму прискоривши,
До царенка опісля
Так по-руському мовля:
„Ратівниче, сине царський,
Через вчинок твій рицарський,
Що зберіг життя мені,
Ти не юстимеш три дні,
Бо стріла упала в море—
Це, однак, іще не горе.
Я послугу відслужу,
Слухай далі, що скажу:
Чув ти зойки лебедині
А зберіг життя людині.

Стрелив ти на шуляка,
А забив чарівника.
Теє ввік я не забуду,
Знайдеш ти мене усюди,
А тепер назад вертай,
Не тужи, і спати лягай“.

Полетіла лебедиця,
А царенко і цариця
Голод свій перемогли,
Спать натщесерце лягли.
Ранком син розплющив очі,
Проганяє мрії ночі,
І не вірить сам собі:
Місто бачить на горбі.
Білий мур кругом зубчастий,
І хрести зза муру часті
Сяють золотом вгорі,—
То церкви й монастирі.
Будить матір він: „Дивіться!“
Тільки ойкнула цариця...
Він же каже: „Пізнаю
Лебедицю я мою“.
Мати й син ідуть у місто;
Оглушили урочисто
Їх у брамі дзвонари,
В дзвони вдаривши вгорі;
Враз майдан народу повний,
Бога славить хор церковний,
І в ридванах золотих
Зустрічає почет їх;
Всі їх бучно величають
І царевича вінчають
На князівство, і прийма
Він тут владу над всіма.
І від того дня в столиці,
З ласки - дозволу цариці,
Княжа воля — всім закон,
Ім'я ж князеві — Гвідон.

Вітер морем повіває,
Він вітрила надимає,

О. С. Пушкін
(з скульптури Н. Рамазанова)

Плеще хвилями в судно,
І біжить собі воно.
Корабельники юрбою
Розмовляють між собою,—
На знайомім острівку
Диво стало на піску:
Місто бачать там на славу,
Пристань і міцну заставу.
З пристані гармати б'ють,
Знак пристати подають.
Ось причалили, як треба,
Кличе князь купців до себе,
Не шкодує страв, вина,
І питати почина:
„Чим, купецтво, торгували?
І куди то пропливали?“
Так у відповідь купці:
„Ми по всіх світах плавці,
Крам наш — лиси чорнобурі,
Соболі дорогошкурі;
Та торгівлі вже кінець,
На схід сонця навпростець
Мимо острова Буяна,
В царство їдемо Салтана...“
Каже князь тоді купцям:
„Добра путь, панове, вам
По просторах окіяна
До славетного Салтана;
Мій йому низький поклін“.
Попливли купці, а він
Все за парусом слідкує
І за чимсь немов жалкує.
Зирк — лебідка перед ним
Пліне лоном водяним.
„Добрый день, мой князю гарний!
Тихий чом, як ранок хмарний?
Засмутився ты чому?—
Каже так вона йому.
Журно князь одповідає:
„Зовсім туга посідає,
Я знесилів у борні,—
Батько мій у далині,

Бачити б його мені“.
Лебедиця каже: „Горе
Он якеє,— хочеш в море,
Навздогін за тим судном;
Будь же, князю, комаром“.
І крилом вона махнула,
Воду спінила, хлюпнула
І оббрізкала його
З голови до ніг всього.
Тут він в крапку умалився,
В комара перемінився,
Пискнув щось і полетів,
Ген, де парус миготів.
Нишком на судно спускався
І в щілинці заховався.

Вітер весело шумить,
Весело судно біжить
Пріч од острова Буяна,
В царство славного Салтана,
І жадана та земля
Маячить уже здаля.
Ось і берег, сходить треба;
Кличе цар купців до себе,
І позаду тих купців
Молодець наш полетів.
Бачить: на престолі, в златі,
Цар Салтан сидить в палаті,
У короні голова,
Очі ж туга повива.
А ткачиха, кухариха
Й свашка баба Бабариха
Пильно, затаївши дух,
Кожний царський ловлять рух.
Цар Салтан купців садовить
Всіх за стіл і так він мовить:
„Ви в якій, скажіть мені,
Побували стороні?
Як за морем, чи щасливо?
І яке у світі диво?“
Так у відповідь купці:
„Ми по всіх світах плавці;

Поза морем все щасливо,
В світі ж ось яке є диво:
Був на морі острівок,
Не земля — самий пісок,
Не водивсь там звір і птиця,
Ріс дубок лиш одиниця;
А тепер з'явилось там
Місто — всім зразок містам:
Сяють скрізь церкви хрестами,
Всюди тереми з садами;
Там Гвідон князює, він
Передав тобі поклін“.
Цар Салтан дивує чуду;
„Як живий,— говорить,— буду,
На той острів попливу,
У Гвідона поживу“.
А ткачиха, кухариха
Й свашка баба Бабариха,
Не хотять пустить царя
У далекі ті моря.
„Ну й дивинка ж то, їй - право,—
Підморгнувши тим лукаво,
Кухариха промовля:—
Город, а під ним земля!
Знайте, от що не дрібниця
В лісі десь росте ялиця,
Білка там пісні співа
І горішки розбива;
І не проста то робота,—
Їх лушпина щирозлота,
Смарагдове зерно,
Чудо — ось яке воно“.
Чудо те царя дивує,
А комар трептить, лютує,
Вмить до тітки підліта,—
Сполотніла зразу та,
Хап себе за праве око,
І не бачить з того боку.
Слуги, свашка і сестра
В галас, ловлять комара:
„А,— кричать,— стоклята мошко!
Начувайся!..“ А він потрошку

У вікно, над окіян,
Та й полинув на Буян.

Знов над морем князь гуляє,
Очі в сине він втупляє;
Зирк — лебідка перед ним
Плине лоном водяним.
„Добрий день, мій князю гарний!
Тихий чом, як ранок хмарний?
Засмутився ти чому?“—
Каже так вона йому.
Князь Гвідон одповідає:
„Зовсім туга посідає;
Диво дивне завести
Я б хотів,—чи знаєш ти?—
В лісі десь росте ялиця,
Диво, справді, не дурниця:
Білка там пісні співа
І горішки розбива;
І не проста то робота,—
Їх лушпина щирозлота,
Смарагдове зерно;
Та чи й правда ще воно?“
Лебедиця каже: „Люди
Славлять істину про чудо;
Білку знаю я сама;
Не сумуй же ти дарма,—
Визволитею і другу
Радо я зроблю послугу“.
Князь додому поспіша,
Підбадьорилася душа,
В браму входить він широку.
Що ж? Ялина перед око,
Золотий при людях всіх
Білка розбива горіх,
Відтіля смарагд виймає,
А лушпиночки складає
В купки, мудра голова,
І з присвисткою співа,
При шановнім всім народі:
„Гей, у саді, чи в городі“.
Князь тут майже оставпів;

„Ай лебідка,— під той спів
Каже він,— пошли ій, боже,
Як мені, усе, що гоже!“
Князь для білки з кришталя
Збудував домок після,
Варту ставив коло нього
Ще і писаря старшого,
Щоб орхи брав на карб.
Білці — шана, князю — скарб.

Вітер морем повіває,
Він вітрила надимає,
Плеще хвилями в судно,
І біжить собі воно
Близько острова крутого,
Близько міста чарівного;
З пристані гармати б'ють,
Знак пристати подають.
Знов купцям приchalить треба;
Кличе їх Гвідон до себе,
Не шкодує страв, вина
І питати почина:
„Чим, купецтво, торгували?
І куди то пропливали?“
Так у відповідь купці:
„Ми по всіх світах плавці,
Кіньми ми баришували,
Дончаків, бач, продавали,
А тепер настав нам час,—
Довгий шлях чекає нас:
Мимо острова Буяна,
В царство славного Салтана...“
Каже князь тоді купцям:
„Добра путь, панове, вам
По просторах окіяна
До славетного Салтана;
Передайте, щоби він
Князів мій прийняв поклін“.

Гості князеві вклонились,
На судно — і в путь пустились.
Хутко князь до моря й сам,

Бачить — лебедиця там.
Він до неї: „Серце прагне,
Поривається і тягне...“
Знову тут вона його
Вмить оббрізкала всього:
Обернувся князь на муху,
Полетів що тільки духу,
І між моря та небес
На судні сковався десь.

Вітер весело шумить,
Весело судно біжить
Пріч од острова Буяна,
В царство славного Салтана,
І жадана та земля
Маячить уже здаля.
Ось і берег, сходить треба;
Кличе цар купців до себе,
І позаду тих купців
Молодець наш полетів.
Бачить: на престолі, в златі,
Цар Салтан сидить в палаті,
У короні голова,
Очі ж туга повива.
А ткачиха, Бабариха
Й сліпоока кухариха
Посідали край стола,
Кожна, мов та жаба, зла.
Цар Салтан купців садовить
Всіх за стіл і так він мовить:
„Ви в якій, скажіть мені,
Побували стороні?
Як за морем, чи щасливо?
І яке у світі диво?“
Так у відповідь купці:
„Ми по всіх світах плавці;
Поза морем все щасливо,
В світі ж ось яке є диво:
В морі острів ген лежить,
Місто на йому стойть,
Сяють скрізь церкви хрестами,
Там палац поміж садами,

І ялина перед ним,
А при ній з кришталю дім;
В домі білка,— йде на руки,
А вигадниця ж на штуки!
Все пісні вона співа
І горішки розбива;
І не проста то робота,—
Їх лушпина щирозлота,
Смарагдове зерно;
Білці варту тій дано
На послуги й задля честі,
А щоб лік горіхам вести,—
Писар там стоїть старший;
Салютує військо їй;
Із лушпини гроші биті
Розпускають там по світі;
А смарагд несуть дівки
По коморах в тайники;
Люди там живуть багато,
Хат немає, скрізь палати;
Там Гвідон князює, він
Передав тобі поклін“.
Цар Салтан дивує чуду:
„Як живий я тільки буду,
На той острів попливи,
У Гвідона поживу“.
А ткачиха, кухариха
Й свашка баба Бабариха
Не хотять пустить царя
У далекі ті моря.
Усміхнувшись набік, стиха
Так проказує ткачиха:
„Ну й дивá вже ваші ці!
Білка б'є десь камінці,
Кида з золота шкарлупки,
Та гребе смарагди в купки,
Правду кажете, чи ні,—
Зовсім речі то дрібні.
Є у світі справжнє диво:
Море спіниться бурхливо,
Ізбунтіє, загуде,
Рине в берег, опаде

З висоти на піски чисті,
І постануть в тому місці,
В панцерах, мов жар зорі,
Тридцять три богатирі,
Красуні, в очах одвага,
Юних велетнів ватага,
Рівні всі, вершок в вершок,
Чорномор їм ватажок.
Це диво — справді диво,
Як казати справедливо!“
На слова її такі
Всі мовчать қупці тямкі.
Диво те царя дивує,
А Гвідон тремтить, лютує ...
Вмить до тітки піdlіта,—
Сполотніла зразу та,
Хап себе за ліве око,
І не бачить з того боку.
Всі у крик: „Лови, лови,
Та дави його, дави!..
Ми тебе, постій но мало!“
Підожди...“ А князь удалий
У вікно, над окіян,
Та й полинув на Буян.

Князь над морем знов гуляє,
Очі в синє він вступляє.
Зирк — лебідка перед ним
Пліне лоном водяним.
„Добрий день, мій князю гарний!
Тихий чом, як ранок хмарний?
Засмутився ти чому?“—
Каже так вона йому.
Князь Гвідон одповідає:
„Зовсім туга посідає —
Диво дивне в мій би край
Перенести як, порай“.
„А яке ж таке це диво?“
„Море спіниться бурхливо,
Ізбунтіє, загуде,
Рине в берег, опаде
З висоти на піски чисті,

І постануть в тому місці,
В панцерах, мов жар зорі,
Тридцять три богатирі,
Юнаки, краса, відвага,
Бравих велетнів ватага,
Рівні всі, вершок в вершок,
Чорномор ім ватажок“.
Відказала лебедиця:
„Он чого душа смутиться!
Друже, горя тут нема,
Диво знаю те сама;
Всі ці рицарі підводні,
То брати мої, сьогодні
Їх до себе в гості жди,
Сум покинь, додому йди“.

Князь пішов, де ділось горе!—
Сів на башту, і на море
Став глядіти: море враз
Схвилювалося в той час,
Ринуло на піски чисті,
І постали в тому місці
Тридцять три богатирі;
В панцерах, мов жар зорі,
Струнко в ряд ідуть по двоє,
І величний сивиною
Ватаг спереду іде,
Їх до города веде.
З башти князь Гвідон збігає,
Вже й народ гостей стрічає;
Каже ватаг так йому
І народові всьому:
„Лебедиця нас послала
І наказом наказала
Славний город берегти
І в обхід навколо йти;
І щоденно від сьогодні
Із морської ми безодні
Будем разом виходжати,
Стін високих пильнувати.
Так побачимось ми скоро,
А тепер нам час у море,

Нам бо легше у воді“.
Розійшлися всі тоді.

Вітер морем повіває,
Він вітрила надимає,
Плеще хвилями в судно,
І біжить собі воно
Близько острова крутого,
Близько міста чарівного;
З пристані гармати б'ють,
Знак пристати подають.
Знов купцям причалить треба;
Кличе їх Гвідон до себе,
Не шкодує страв, вина
І питати почина:
„Чим, купецтво, торгували?
І куди то пропливали?“
Так у відповідь купці:
„Ми по всіх світах плавці;
Цей раз мали ми з собою
Срібло, золото і зброю,
І тепер нам вийшов час,—
Довгий шлях чекає нас:
Мимо острова Буяна,
В царство славного Салтана“.
Каже князь тоді купцям:
„Добра путь, панове, вам
По просторах окіяна
До славетного Салтана,
Та скажіте, щоби він
Князів мій прийняв поклін“.

Гості князеві вклонились,
На судно — і в путь пустились.
Хутко князь до моря й сам,
Бачить — лебедиця там.
Він ізнову: „Серце прагне,
Поривається і тягне ...“
Знову тут вона його
Вмить оббрізкала всього;
Тут він дуже умалився,
У джмеля перемінився,

Загудів і полетів
Ген, де парус миготів,
Нишком на корму спускався
І в щілинці заховався.

Вітер весело шумить,
Весело судно біжить
Пріч од острова Буяна,
В царство славного Салтана,
I ж адана та земля
Маячить уже вдаля.
Ось і берег, сходить треба;
Кличе цар купців до себе,
І позаду тих купців
Молодець наш полетів.
Бачить: на престолі, в златі,
Цар Салтан сидить в палаті,
У короні голова,
.Очі ж туга повива.
А ткачиха, кухариха
Й свашка баба Бабариха
Близько нього,— чотирма
Троє стежать за всіма.
Цар Салтан купців садовить
Всіх за стіл і так він мовить:
„Ви в якій, скажіть мені,
Побували стороні?
Як за морем, чи щасливо?
І яке у світі диво?“
Так у відповідь купці:
„Ми по всіх світах плавці;
Поза морем все щасливо;
В світі ж ось яке є диво:
В морі острів ген лежить,
Місто на йому стоїть;
Там щодня буває диво:
Море спіниться бурхливо,
Ізбунтіє, загуде.
Рине в берег, опаде.
З висоти на піски чисті,
І постануть в тому місці,
В панцерах, мов жар зорі,

Тридцять три богатирі;
Юнаки, краса, відвага,
Бравих велетнів ватага,
Рівні всі, вершок в вершок;
Сивий їхній ватажок,
З моря Чорномор виходить,
Парами він їх виводить,
Щоб той острів берегти
І в обхід навколо йти;
Дбалістю те військо дише,
В цілім світі найпевніше;
Там Гвідон князює, він
Передав тобі поклін".
Цар Салтан дивує чуду.
„Як живий я тільки буду,
На той острів попливи,
У Гвідона поживу".
Кухариха і ткачиха
Ні телень, а Бабариха,
Усміхнувшись, промовля:
„Море десь то, відтіля
Люди якось виникають,
І, вартуючи, блукають,—
Де ж тут,— правда то, чи ні,—
Диво те, скажіть мені?
Чи таке ж є в світі диво?
Чутка йде така правдива:
Десь царева є дочка, .
Не надивишся, така:
Вийде вдень — і сонце блідне,
Уночі — навколо видно,
Сяє місяцем коса,
На чолі зоря - краса,
Вся вона велична, пишна,
Пава ніби йде розкішна,
А розмова,— ну, така,
Мов би струмінь протіка.
Як казати справедливо,
Диво це — так справді диво!"
Теревені бабські ці
Мовчки слухають купці;
Диво те царя дивує,

А царенко хоч лютує,
Все ж, як тіток, не кара,
Бо бабуня ж то стара;
Гнівно він гуде, кружляє,
Сів на ніс, жало встремляє,
І у баби місце те
Пухирем уже цвіте.
Знов зчинилася тривога:
„Поможіть бо, ради бога!
Калавур! лови, лови,
Та дави його, дави!..
Ми тебе! Постій но мало,
Підожди!..“ А джміль удалий
У вікно, над окіян,
Та й полинув на Буян.

Понад морем князь гуляє,
Очі в синє він вступляє,
Зирк—лебідка перед ним
Пліне лоном водяним.
„Добрий день, мій князю гарний!
Тихий чом, як ранок хмарний?
Засмутився ти чому?—
Каже так вона йому.
Князь Гвідон одповідає:
„Зовсім туга посідає;
Бачу, в кожного сім'я;
Нежонатий тільки я“.
„Хто ж тобі до мислі буде?“
„Та на світі, кажуть люди,
Десь царева є дочка,
Не надивишся, така:
Вийде вдень—і сонце блідне,
Уночі — навколо видно,
Сяє місяцем коса,
На чолі зоря - краса,
Вся вона велична, пишна,
Пройде — пава та розкішна;
Мед — розмова...ну, така,
Мов би струмінь протіка.
Тільки, може, це облуда?“
Князь бойтися — що то буде?

Лебедиця опісля,
По мовчанні, промовля:
„В світі є така дівиця,
Та жона не рукавиця,
Що, схотів, з руки струснув
І за пояс затиснув.
Прислужусь тобі я радо,
Ось тобі моя порада:
Все обдумай до пуття,
Не було щоб каяття“.
Князь Гвідон почав божитись,
Що пора йому дружитись,
Що усе уже воно
Передумано давно;
Що палкій душі все рівно,
І ладен він по царівну
Пішкувати відсіля,
Будь хоч де ота земля.
Тут вона, зітхнувши, каже:
„Нащо йти далеко, княже!
Близько доля, знай, твоя,
Бо ота царівна — я“.
Те сказавши, білокрила
Лебедиця полетіла
Над водою угорі,—
І на берег, в чагарі,
Там струснула одіж дивну:
Перекинулась в царівну:
Сяє місяцем коса,
На чолі зоря - краса,
Вся вона велична, пишна,
Пройде — пава та розкішна,
А розмова,— ну, така,
Мов би струмінь протіка.
Князь царівну тут вітає,
Та до серця пригортает,
До матусі скоро йде,
Нареченую веде;
Там, упавши на коліна,
„Мамо,— каже,— ось для сина
Серцем обрана жона,
Доня буде вам вона.

Дайте, просим маму любу,
Дозвіл стати нам до шлюбу,
Ви дітей благословіть
У любові й згоді житъ".
Мати, взявши по закону
З божника святу ікону,
Каже слізно діточкам:
„Дай же, боже, щастя вам!"
Князь, посватали, не длявся,
Із царівною вінчався,
Стали жити та поживать
Та приплоду дожидатъ.

Вітер морем повіває,
Він вітрила надимає,
Плеще хвилями в судно,
І біжить собі воно
Близько острова крутого,
Близько міста чарівного;
З пристані гармати б'ють,
Знак пристати подають.
Стали на причал, як треба;
Кличе князь купців до себе,
Не шкодує страв, вина
І питати почина:
„Чим, купецтво, торгували
І куди то пропливали?"
Так у відповідь купці:
„Ми по всіх світах плавці;
Торгували ми недаром
Непоказаним товаром,
Ta вже дома треба бути;
На схід сонця наша путь:
Мимо острова Буяна,
В царство славного Салтана".
Каже князь тоді купцям:
„Добра путь, панове, вам
По просторах окіяна
До славетного Салтана.
Нагадайте ви йому,
Владареві отому:
Намір той невже забутий —

Обіщав у нас він бути.
Шлю я свій йому поклін“.
Попливли купці, а він
Дома на цей раз остався,
З жінкою не розлучався.

Вітер весело шумить,
Весело судно біжить
Пріч од острова Буяна,
В царство славного Салтана,
І знайома та земля
Маячить уже здаля.
Ось і берег, сходить треба;
Кличе цар купців до себе.
До палат ідуть купці,
Бачать: цар там у вінці,
А ткачиха, кухариха
Й свашка баба Бабариха
Близько нього,— чотирма
Тroe стежать за всіма.
Цар Салтан купців садовить
Всіх за стіл і так він мовить:
„Ви в якій, скажіть мені,
Побували стороні?
Як за морем, чи щасливо?
І яке у світі диво?“
Так у відповідь купці:
„Ми по всіх світах плавці,
Поза морем все щасливо,
В світі ж ось яке є диво:
В морі острів ген лежить,
Місто на йому стоїть,
Сяють скрізь церкви хрестами,
Там палац поміж садами
І ялина перед ним,
А при ній з кришталю дім;
В домі білка,— йде на руки,
І такі там робить штуки!—
Все пісні вона співа
І горішки розбива;
І не проста то робота,—
Їх лушпина щирозлота,

Смарагдбвеє зерно;
Білці варту й слуг дано.
Є там ще і інше диво:
Море спіниться бурхливо,
Ізбунтіє, загуде,
Рине в берег, опаде
З висоти на піски чисті,
І постануть в тому місці,
В панцерах, мов жар зорі,
Тридцять три богатирі,
Красуні, в очах одвага,
Юних велетнів ватага,
Рівні всі, вершок в вершок,
Чорномор їм ватажок;
Дбалістю те військо дише,
В цілім світі найпевніше.
А у князя там жона —
Ну, красуня чарівна:
Вийде вдень — і сонце блідне,
Уночі — навколо видно,
Сяє місяцем коса,
На чолі зоря - краса.
Князь Гвідон там управляє,
Кожен його вихваляє,
Передавши свій поклін,
Нарікав на тебе він,
Говорив,— невже забуто
Обіцянку в гості бути?“

Цар на цей не втерпів раз,
Флот ладнати дав наказ,
А ткачиха, кухариха
Й свашка баба Бабариха
Не хотять пустить царя
У далекі ті моря.
Та цареві що до того?
Глянув він з престолу строго,
„Хто я, цар, чи немовля?—
Згрізна так він промовля:—
Ниньки ж іду!“ Тут він тупнув,
Геть пішов, дверима гупнув.

Край вікна Гвідон сидить,
Мовчки в море він глядить:
Море тихе, не хлюпоче,
Ледве - ледве лиш тріпоче,
І геть - геть, в блакитній млі
Забриніли кораблі:
Рівниню окіяна
Їде флот царя Салтана.
Скочив князь, вікно штовхнув,
Дужим голосом гукнув:
„Матінко моя, царице!
Ти, княгине - молодице!
Ви погляньте у вікно:
Батько ідуть он - оно!“
Флот іде у пристань вірну.
Князь навів трубу прозірну:
Цар стоїть на чардаку,
Теж зорить в трубу таку;
З ним ткачиха, кухариха
Й свашка баба Бабариха;
Всі дивуються вони
Із чужої сторони.
Враз гармати загриміли,
По дзвіницях задзвонили,—
Князь до моря,— під той дзвін
Там царя стрічає він
Ta ткачиху, кухариху
Й свашку бабу Бабариху;
Князь у город їх веде
І мовчить, мов сам іде.

До палацу він з гостями;
Ім у очі сяйво з брами:
To у панцерах в дворі
Тридцять три богатирі,
Юнаки, краса, відвага,
Бравих велетнів ватага,
Рівні всі, вершок в вершок,
З ними сивий ватажок.
Цар іде двором широким:
Там ялина перед оком,
Пісню білочка співа,

Злот горішок розбива,
І смарагдинку виймає
Та в торбиночку ховає;
А лушпиння золоте
Вкрило все подвір'я те.
Гості далі йдуть,— квапливо
Дивляться,— княгиня — диво:
Сяє місяцем коса,
На чолі зоря - краса,
Виступцем підходить, пишна,
Ніби пава та розкішна,
Із свекрухою удвох.
Глянув цар на них обох,
Серце тъхнуло гаряче:
„Що таке? Дружину бачу!
Як!“—І дух йому забивсь ...
Цар сльозами тут заливсь,
Обіймає він царицю,
І синочка й молодицю;
Всі сідають до стола,
Радість - бесіда пішла.
А ткачиха, кухариха
Й свашка баба Бабариха
Поховались так були,
Що насилу їх найшли.
Тут провинниці ридали
І про все розповідали ...
З радощів Салтан усіх
Одпустив додому їх.
День минув — і напідпитку
Спать царя поклали дітки.
Я там був; мед, пиво пив,
Та лиш вуса замочив.

1831

КАЗКА ПРО ПОПА І НАЙМИТА ЙОГО БАЛДУ

Жив собі піп,
Околоту сніп.
Пішов піп по ринку,
Чи не купить яку дешевинку.
Назустріч йому Балда
Іде, навкруги погляда.
„Здоров, попе - борода,
Чого так рано схопився,
По що спорядився?“
Піп йому: „Шукаю служника такого,
Не вельми ціною дорогоого,
Щоб знов і коні доглядати,
І шить, і варить, і майструвати“.
Балда відказав:
„Служитиму рік тобі славно,
Щиро ще й дуже справно
За три щиглі тобі в лоб од мене,
А їсти буду ячмінь варений“.
У попа від тих слів
Зразу лоб засвербів,
Затряслася з ляку борода,
А проте подумав: не біда!
Каже піп Балді: „Добре, згода!
Не вийде з того обом нам шкода,
Іди ж до двору до моого ти,
Покажи, який ти до роботи“.

Живе Балда в поповім домі,
Спить собі на соломі,
Їсть за чотириох,
Працює за сімох.
Ще з ночі в нього все ходором ходить,
Виоре нивку, заскородить,
Піч затопить, усе заготує, закупить,
Яечко спече та сам і облупить.
Попадя Балдою не нахвалиться,
Попівна без Балди сохне і печалиться,
Попеня зове його татком;
Кашу зварить, бавиться з дитятком.
Тільки піп Балду не любить,
Ніколи його не приголубить,
За розплату думає частенько.
Дні минають, уже й строк близенько.
Піп не єсть, не п'є, ночі не спить,
Лоб йому заздалегідь тріщить.
От він попаді признається:
„Так і так, що робить зостається?“
Бистрій розум жіночий
До всяких до хитрощів охочий,
Каже попадя йому стиха:
„Ось ми як того позбудемось лиха.
Загадай ти роботу Балді таку,
Що ніхто б не зробив на людськім віку.
Тим ти і лоб захишиш від побою,
І рахунки свої закінчиш із Балдою“.
Тут зробилося попові веселіше,
Поглядає він на Балду сміливіше,
Став він, гукає до Балди:
„Вірний мій слуго, а йди но сюди!
Слухай: чорти мені подать велику
Підписалися платити довіку.
Луччого прибутку не бâжати,
Та недоплатників за три роки багато.
Як наїсися ячменю свого ти,
Іди, виправ подать із бісоти“.
Балда, нечувши ніякого горя,
Пішов та й сів край берега моря;
Там взяв він мотузку крутити
Та кінець її в море мочити.

От вилазить з моря старий Біс,
Каже: „Який тебе вітер сюди заніс?“
„Та от мотузкою хочу море морщить
Та вас, прокляте плем'я, корчить“.
Впала Бісові на серце туга:
„Скажи, за що така нам наруга?“
„Як за що? Почали ви нас гнівiti,
Податі не хочете платити.
Добра ж тут буде нам утіха,
Вам, собакам, не утекти від лиха“.
„Балдонько, зажди ще час - годину,
Матимеш податъ за всю нашу родину.
Постривай, вишлю свого внука“.
Балда мислить: „Чорттика обдуриТЬ не штука!“
Виринуло те бісенятко,
Занявчало, як голодне кошенятко:
„Здоров, Балдо - селючик, здоров;
А по яку то ти подать прийшов?
Жадних податів чортячому народу
Не доводилося платити зроду.
Ну, та дарма,— бери; лишень умова
З нашого обопільного слова,
Щоб надалі уникнути нам горя:
Хто скоріше з нас оббіжить круг моря,
Той і подать візьме сповна;
У мішку там готова буде вона“.
Засміявся Балда лукаво:
„Ех, ти ж, нерозумна прояво!
Де тобі змагатись зо мною,
Зо мною, з самим Балдою?
От уже послали супостата!
Пожди лишень моего меншого брата“.
Пішов Балда в близький лісок,
Спіймав двох зайчиків, та в мішок.
Знов до моря він приходить,
Чортеня край моря знаходить.
Держить Балда одного зайка за вуха.
„От тепер ти нашої музики послухай!
Ти, чортенятко, іще хлопченятко,
Супроти мене і зовсім малятко.
Змагатись зо мною — часу даремна трата.
А ну дожени спочатку моего брата.

Раз, два, три! Ну бо, швидко!“
Побігли вони, ледве видко,—
Чортеня по березі морському,
А заїнько в ліс додому.
От, море все обкружениявши,
Висунувши язик, мордочку піднявши,
Прибігло бісеня, задихаючись,
Мокре геть, лапкою втираючись,
Мислить: „Нічим Балда собі не зарадить!“
Зирк — а Балда свого братика гладить.
„Братику,— каже,— любий та милий,
Утомивсь бідолашний. Відпочинь, наберись сили!“
Чортік отетерів,
Хвостика підсобав, геть присмирнів,
До братика боком заходить,
„Почекай,— шепоче,— принесу зараз подать“.
Пішов чортік до діда, каже: „Біда!
Перегнав мене менший Балда!“
Старий чорт узяв тут думати думу,
А Балда наробив такого шуму,
Що все море замутнилось,
Хвилями так і розходилося.
Вилізло чортеня, „годі,— крічить,—
Подать тобі принесемо вмить.
Тільки слухай: бачиш цього дрюка?
Кинути його — нехитра штука,
А хто далі цей дрюк закине,
Подать візьме тієї ж хвилини.
Що ж? Боїшся ти ручки пошкодить?
Чого ж ти ждеш? — „Ta он хмарка надходить.
Закину на неї свого дрюка,
А тоді почнеться вам, чортам, nauка“.
Побігло бісеня до діда старого
Розказати про Балдину перемогу.
А Балда знов море розтривожує,
Та чортам мотузкою загрожує.
Вилізло чортеня, „стривай,— пищить,—
Буде тобі подать умить!..“
„Ні,— каже Балда:—
Тепер мені черга припада,
Умову я сам призначу,
Завдам тобі, враженя, задачу —

Дивись, он там сива кобила,
Кобилу підійми но ти,
Спробуй хоч трохи з нею на спині пройти.
Піднесеш кобилу — подать твоя,
Не піднесеш кобили — то буде вже моя“.
Бідолашний біс
Під кобилу підліз,
Та натужився,
Та напружився,
Підняв кобилу, два кроки ступнув,
На третім упав, ніжки простягнув.
А Балда йому: „Дурненьке, дурне ти,
Нічим ви, чорти, мене не поб'єте!
Ти й руками не підняв кобилу,
А я ось ногами покажу свою силу“.
Верхи Балда на кобилу сів,
Проскакав версту, аж куряву збив.
Бісеня тут до діда біжить,
„Переміг нас Балда!“ — криком кричить.
Чорти подумали, погадали,
Повний мішок податі зібрали,
Балді принесли — забираї — сказали.
Іде Балда, несе, аж зігнувся,
А піп як побачив — вжахнувся,
За попадею ховається,
Од ляку корчиться — здригається.
Балда його відшукав,
Віddав подать, про плату йому нагадав.
Що ж піп робити має?
Лоба він підставляє.
Раз йому Балда щигля дав —
Підскочив піп, стелі дістав;
Удруге Балда щигля дав —
Мову людську піп утеряв;
Утретє Балда щигля дав —
Старий геть з розуму спав.
А Балда похитав з докором головою:
„Не вганяв би ти, попе, за дешевиною!“

КАЗКА ПРО РИБАКА ТА РИБКУ

Жив старий із своєю старою
Край самого синього моря;
Вони жили в ветхій землянці
Рівно тридцять літ і три роки.
Старий ловив неводом рибу,
А баба пряла свою пряжу.
Раз він в море закинув невід,
Приніс невід лиш твань рибалці.
Він удруге закинув невід,
Приніс невід морську водорість.
В третій раз закинув він невід,
Приніс невід одненьку рибку,
Не звичайну рибку, золотую.
Як стане ж тут золотая рибка
Діда благати, говорити:
„Одпусти, рибаче, мене в море,
Дорогий дам за себе одкуп:
Одкуплюсь чим тільки побажаеш“.
Здивувався старий, налякався:
Він рибалив тридцять літ і три роки
І не чув того, щоб риба говорила.
Одпустив він рибку золотую
І сказав ласково на прощання:
„Бог з тобою, золота рибчино!
Викупного з тебе я не хочу;

Живи собі в синьому морі,
Гуляй собі там на просторі“.

Повернувся старий до старої,
Розказав їй про чудо велике:
„Упіймав був сьогодні я рибку,
Золотую рибку, не звичайну;
По-нашому говорила рибка,
Назад в море синє просилася,
Дорогою ціною одкуплялась:
Одкуплялась чим тільки побажаю.
Не посмів я взяти викупного,
Так пустив її в синє море“.
Тут стара налаяла старого:
„Ну й дурило ж ти, недотепа!
Не умів ти взяти викупу з рибки!
Хоч би взяв ти нове корито,
Наше он украй розкололось“.

Дід пішов до синього моря;
Бачить: море злегенька заграло.
Став він кликати золотую рибку,
Припливла к юному рибка і спітала:
„Чого тобі треба, рибаче?“
Їй з поклоном старий одмовляє:
„Змилуйся, паніматонько рибко!
Прикро лає мене моя хазяйка,
Не дає супокою старому:
Їй потрібне, бач, нове корито,
Наше украй, мовляв, розкололось“.
Одмовляє золотая рибка:
„Не журися, іди собі з богом,
Буде вам прошене корито“.

Повернувся старий до старої,
Аж у них нове стоять корито.
Іще гірше стара лихословить:
„Ну й дурило ж ти, недотепа!
Випросив, недотепа, корито!
В кориті скільки ж то користі?
Повернися, дурило, до рибки,
Уклонись їй, випроси хоч хату“.

Дід пішов до синього моря
(Помутилося синє море),
Став він кликати золотую рибку,
Припливла к йому рибка, спитала:
„Чого тобі треба, рибаче?“
Їй старий з поклоном одмовляє:
„Змилуйся, паніматонько рибко!
Іще гірше налаяла жінка,
Не дає супокою старому:
Хату просить незлагідна баба“.
Одмовляє золотая рибка:
„Не журися, іди собі з богом,
Нехай так: буде вже вам хата“.

Іде він ік своїй землянці,
А землянки й сліду немає:
Перед ним з світлицею хата,
З муріваними лепсько димарями,
З дубовими тесовими ворітъми.
А баба сидить край віконця,
На всі боки старого картає:
„Недотепа ти, справдешнє дурило!
Випросив, недотепа, хату!
Повернись, уклонися рибці:
Я не хочу бути в мужицтві,
Хочу вийти в гербові дворяні“.

Пішов старий знову до моря
(Неспокійне синє море),
Став він кликати золотую рибку,
Припливла к йому рибка, спитала:
„Чого тобі треба, рибаче?“
Їй з поклоном старий одмовляє:
„Змилуйся, паніматонько рибко!
Збожеволіла ще гірш' моя баба,
Не дає супокою старому:
Вже не хоче бути вона в мужицтві,
Хоче вийти в гербові дворяні“.
Одмовляє золотая рибка:
„Не журися, іди собі з богом“.

Дід вернувся до баби своєї.
Що ж він бачить? Високий терем,

Там його стара стоїть на ганку
В тілогрійці, соболем підбитій,
У коштовнім парчевім очіпку,
Перли сповивають шию,
На руках щирозлоті персні,
На ногах чоботи червоні.
Перед нею меткі челядинці;
Вона б'є іх, ще й скубе за чуба.
Каже дід почтivo до старої:
„Добрій день тобі, сударине, дворянко!
Десь тепер свою душку вдовольнила?“
Та стара нагримала на нього,
При конюшні робити одіслала.

Тиждень, другий отак переходить,
Збожеволіла баба ще гірше.
Знов до рибки старика посилає:
„Повернись, уклоняється рибці:
Я не хочу пробувати в дворянстві,
Самовладно хочу царювати“.
Ужахнувся старий, благає:
„Що ти, бабо, блекоти наїлась?
Ні ступить, ні мовить не умієш,
На все царство сміху наростиш“.
Прогнівалася баба ще більше,
По щоці ударила мужа:
„Як ти смієш, мужик, пані перечить,
Дворянці гербовій опиратись?
Іди, кажуть, підкоряйся ти слову,
А не то поведуть живосилом“.

От дідок простує до моря
(Почорніло синее море),
Став він кликати золотую рибку,
Припливла к йому рибка, спитала:
„Чого тобі треба, рибаче?“
Їй з поклоном старий одмовляє:
„Змилуйся, паніматонько рибко!
Моя стара ізнову бунтує:
Вже не хоче бути вона в дворянстві,
Царювати хоче самовладно“.
Одмовляє золотая рибка:

„Не журися, іди собі з богом!
Гаразд! буде стара царювати!“

От дідок додому повернувся.
Що ж? Царські стали там палати,
В палатах бачить свою він бабу,
За столом сидить вона в короні,
Служать їй бояри та дворяни,
Наливають їй заморські напитки;
Заїдає вона пряником медовим;
Круг постала грізна її варта,
Топірці на плечах тримають.
Як побачив старий, налякався,
Бабі він у ноги поклонився,
Мовив: „Добрий день, грізна царице!
Ну, тепер свою душку вдовольнила?“
Та стара й не глянула на нього,
Лиш з очей прогнать його сказала.
Тут підбігли бояри та дворяни,
В тришия старого виганяли,
А на дверях варта як прискочить,
Топірцями ледве не скришила,
А народ насміявся з нього:
„Так і треба старому нечемі!
Знатимеш, нечемо, надалі,
Що то кажуть: „не в свої взувся!“

Тиждень, другий отак переходить,
Збожеволіла баба ще гірше;
Царедворців по мужа посилає.
Відшукали старика і приводять.
Промовляє до нього баба:
„Повернись, уклонися рибці,
Я не хочу більше царювати,
Хай буду владаркою морською,
Щоб жила я в Окіяні морі,
Золота б мені рибка слугувала,
Побігайкою в мене ходила“.

Старий не наважився перечитъ,
Не осмілився насторч казати.
От іде він знову до моря,

Бачить: чорна знялася там буря,
І збунтіли розлючені хвилі,
Так і ходять, так вийма і виуть.
Став він кликати золоту рибку,
Припливла к їйому рибка, спитала:
„Чого тобі треба, рибаче?“
Їй старий з поклоном одмовляє:
„Змилуйся, паніматонько рибко!
Що з проклятою бабою вдію?
Вже вона не хоче царювати,
Хоче бути владаркою морською;
Щоб їй жити в Окіяні морі,
Щоб ти їй сама слугувала,
Побігайкою б у неї ходила.“
Не сказала нічого рибка,
Лиш хвостом по воді плеснула
І в глибину морську подалася.
Довго ждав він при морі одказу,
Не діждався, додому повернувся.
Зирк: ізнов перед ним землянка,
На порозі понурилася баба,
Перед нею ж розбитеε корито.

1833

КАЗКА ПРО МЕРТВУ ЦАРІВНУ ТА ПРО СІМОХ БОГАТИРІВ

Цар з царицею прощався,
В путь - дорогу виряджався,
І самотня край вікна
Сіла ждать царя жона.
Жде від ранку і до ночі,
Розболілись навіть очі,
Бо на шлях лише вночі
Не дивилася ждучи,
Тільки все не видно друга!
Бачить лиш: лютує хуга,
Укриває сніг поля,
Біла геть лежить земля.
Так мина три чверті року;
Тут доходить жінка строку,
І вночі проти різдва
Любу доню сповива.
А на завтра, раннім - рано,
Той, кого так довго ждано,
Милий гість і володар,
Повернувся батько - цар.
Увійшов, вона зирнула,
Жалібнесенько зітхнула,
Раювання не знесла
І на той світ одійшла.

Цар був довго безутішний,
Та з людей же хто не грішний?
Рік, мов сон пустий, пройшов,
Одружився цар ізнов.
Що вже правда,— молодиця
Хоч куди була цариця:
Росла, біла на виду,
Гляне, скаже — доладу;
А зате була чванлива,
Завидюща й норовлива.
Взяв за нею цар одно
Дивне дзеркальце; воно
Особливу силу мало:
Як людина розмовляло.
Тільки з ним вона була
Не гордлива та не зла,
З ним привітно жартувала,
І, красуючись, питала:
„Ясне дзеркальце, скажи,
Правду знати поможи:
В світі я ж найчарівніша,
З білих личком найблішਾ?“
І воно їй одріка:
„Звісно, ти одна така;
Ти з усіх найчарівніша,
З білих личком найблішਾ“.
І цариця: от сміха!
Та до дзеркальця — ха-ха!
Та поводити плечими,
Та підморгувати очима,
Руки в боки, круть та верть,
Повна гордості ущерть.

А царівна із маляти,
Все гарніючи, зростати
Нишком - тишком почала
І нарешті розцвіла.
Чорнобрива, біолиця,
Вдачі тихої дівиця.
Перечув про квіт оцей
Королевич Олісей.
Він посватавсь як пристало;

Оживий праведникъ ^{иже}, избраникъ
житівової
В Занзѣ, твої власні учен
на паде,
на зодіакальному схроні
Сіамській шахъ він паде-
-кою прасти.
Всі твої Германії твої
в Амуні Італії в Іах
Дроук б'єтъ притупленій але
М на зордимтвенної то-
-ши
Дорога Гур музичні хитори
Не А. Мужжикъ

Цар дав посагу чимало:
Сім торгових городів
Та сто сорок теремів.

Щоб з гільцем не забаритись,
Ну цариця чепуритись
Проти дзеркальця свого
І питає знов його:
„В світі я ж найчарівніша,
З білих личком найбіліша?“
Що ж воно їй одріка?
„Ти красуня он яка;
Та царівна ще біліша,
Між всіма найчарівніша“.
Як цариця відстрибне,
Як рукою замахне,
Та по дзеркальцю як гупне,
Закаблуком як притупне!..
„Скло гидке, мені на злість,
Ти брехливу склало вість!
Як їй мірятись зо мною?
Я в ній одур заспокою!
Ач, красуха підросла!
Ще б пак біла не була:
Вагітною знала мати
На сніжок лиш поглядати!
Та скажи: чи не брехня,
Щоб оте падчереня
Всім було за мене краще?
Світ сходи увесь, ледащо,—
Краля я одна така!“
А воно їй одріка:
„Все ж царівна ще біліша,
Ще за тебе чарівніша“.
Що робитимеш? Вона,
З люті, завидків страшна,
Кида дзеркальце під лавку,
Кличе дівчину Чорнавку
І дає наказ такий
Тій челядниці своїй:
Одвести царівну в пушу,
Там зв'язати і живущу

Залишити в гущині
На поживу звірині.

Клятій бабі й чорт кориться,
Тож покірлива служниця
В ліс царівну повела
І далеко так зайшла,
Що царівна догадалась,
І на смерть перелякалась,
І благати почала:
„Не вчини, серденько, зла!
Я провин своїх не бачу;
Прийде час, тобі віддячу,
Не губи мене, молю!“
Та, з сердечного жалю,
Рук царівні не в'язала,
Одпустила і сказала:
„Не сумуй, якось будé!“
І сама додому йде.
„Що? — спиталася цариця,—
Де гарнуля - чарівниця?“
„В лісі там сама - одна,—
Відказали їй вона.—
Міцно зв'язана під дубом;
Так ото під вовчим зубом
Легше буде їй страждатъ,
Менше буде смерті ждать“.

І дзвонити чутка стала,
Що царськâ дочка пропала!
Тужить цар і двір усей.
Королевич Олісей
Помолився широ богу
І рушає у дорогу:
З'їздить він поклав світи,
Нареченую знайти.

Наречена ж, ніч до ранку
Проблукавши, наостанку
В лісі терем натрапля.
Чужаницю ще здаля
Зустрічає гавком псище,

І замовк, надбігши ближче.
До воріт вона іде,
Ні душі нема ніде.
Пес позад у вихиляси.
От приступки і баляси,—
Сходить краля на рундук
І бере кільце до рук;
Двері тихо відчинились,
І очам її явились:
Ясна горниця, кругом
Лави, криті килимком,
Стіл у покуті дубовий,
Піч і припічок кахльовий.
Дума дівчина: мабуть,
Люди добрі тут живуть,
Знатъ, не жде мене тут лихо.
В горницах тим часом тихо.
Дім царівна обійшла,
Скрізь прибрала, підмела,
Засвітила богу свічку,
Затопила жарко пічку,
За переділку пішла
І тихенько там лягла.

Наблизалися обіди;
Чути, хтось то верхи іде:
Входять сім богатирів,
Сім рум'яних усанів.
Старший каже: „Диво, люди!
Чисто як і гарно всюди!
Хтось наш терем прибирав
Та господарів чекав.
Хто ж то? Вийди, покажися,
З нами чесно подружися:
Як старий ти чоловік,—
Дядьком будеш нам повік;
Як бабуня,—будеш мати,
Так і станем величати;
Хлопець може,—нам усім
Щирий будеш побратим;
Як же красна ти дівиця,—
Будь нам любая сестриця“.

Лиш промовив теє він,
Гостя тут: низький поклін
Шанобливо віддавала,
Зашарілась і прохала
Дарувати, що прийшла,
Хоч не кликана була.
Враз по мові ті спізнали,
Що царівну привітали;
Посадивши у куток,
Їй піднесли пиріжок,
Чарку повну наливали,
На тарелі подавали.
Та від п'яного вина
Відмовлялася вона;
Пиріжок лиш розломила
Та кусочек відкусила!
І схотіла спать після,
Бо здорожилася, мовля.
Одвели брати сестрицю
У горішнюю світлицю
І саму лишили там,
Бо клонилася к подушкам.

Замелькали дні за днями;
Із названими братами
Стала краля жити в лісу;
Їй на сум нема часу.
Дружно всі брати щоранку
Виїжджають на світанку
На просторі погулять,
Сірих уток пострілять,
Руку праву розім'яти,
Турчина з сідельця зняти,
Чи татарину мечем
Всікти голову з плечем,
Чи нагнать довготелеса —
П'ятигорського черкеса.
А тим часом в терему
Лад вона дає всьому:
Прибере і їсти зварить.
Їх ніщо в житті не сварить,

Всі у злагоді, ясні.
Так ідуть за днями дні.

Дня якогось ік дівиці
До горішньої світлиці
Всі гуртом по видноті
Увійшли брати оті.
Старий мовив: „Сестро мила!
Знаєш: нам уже несила,—
Всіх нас семеро, в тобі
Всі закохані, собі
Кожен з нас в подружжя б радий
Взять тебе; так бога ради
Нас якнебудь помири:
Мужем котрогось бери,
А опрочим будь сестрою.
Чом же крутиш головою?
Відмовляєш, мабуть, нам!
Не по гроших, може, крам?“

„Ой, юнацтво, шани гідне,
Браття міле, браття рідне!—
Їм царівна відмовля.—
Як неправда,— відсія
Не ступлю бодай живою!
Соколи ви всі собою,
Тільки ж воля не моя,
Бо заручена вже я.
Широ вас люблю назавше,
А проте й умру, казавши:
Наймиліший зміж людей
Королевич Олісей“.

Кожен мовчки те прослухав
І потилицю почухав.
„Вибачай! Спитать не гріх,—
Старший мовив од усіх:—
Коли так, про це вже здергусь
Говорити“.— „Я не серджусь,—
Тихо мовила вона,—
І відказ мій — не вина“.
Сватачі їй уклонились,
Тихо вийшли, не сварились,

І у згоді всі оп'ять
Стали жить та поживать.

А тим часом зла цариця
Люто кожен раз гнівиться,
Як царівну спомина;
І на дзеркальце вона
Пересердя довго мала;
Та нарешті пригадала,
Хто красу її хвалив,
Сіла знов, забувши гнів,
Перед дзеркальцем на лаву
І заводить річ ласкаву:
„Любе дзеркальце, скажи,
Правду знати поможи:
В світі я ж найчарівніша,
З білих личком найбліші?
І воно їй одріка:
„Ти красуня он яка;
Та живе в лісі без вісті,
В богатирському захисті,
Із братами сімома
Та, найкраща між всіма“.
І цариця налетіла
На Чорнавку: „Як ти сміла
Обманить мене? і в чім?..“
Та призналася в усім,
Як і що. Цариця клята,
Обіщавши дівці кати,
Вирішала: чи не жить,
Чи царівну погубить.

Раз царівна, дім прибравши,
Любе браття дожидавши,
Пряла мичку край вікна.
Тільки чує враз вона —
Пес загавкав. Гульк — аж лиxo!
То черниця там старчиха,
Згорблена, іде двором,
Пса відгонячи ціпком.
Їй вона: „Бабусю - ненько,
Зачекайте, я хутенько,
Ось собаку нажену,

Дещо й вам подам“.— „Ну - ну!—
Відказала їй черница:—
Пес твій, дочко - чарівниця,
Зовсім, клятий, подолав,
Мало геть не розірвав.
Ач, головоньку клопоче!
Вийди но!“ — Царівна хоче
Вниз іти, хлібець взяла,
Та з приступок лиш зійшла,
Пес під ноги підбігає
І до бабки не пускає;
Бабка ж пробує піти,
Він до неї навпроти
Лютим звірем. Що з ним стало?
„Видно, виспався він мало,—
Їй царівна промовля:—
То ж ловіть!“ — Стара здаля
Хлібчик на льоту схопила.
„Дякую,— говорить,— мила,
Бог тебе благослови;
Ось тобі за це, лови!“
І рум'яно - золотисте
До царівни повне, чисте
Прямо яблучко летить ...
Пес як скокне, заскавчить...
Та метка царівна в руки:
Хап — спіймала. „То ж од скуки,
Ясочко, його з'їси,
Добра дівчина єси!“
Так та бабка проказала,
Уклонилася і пропала.
За царівною з двора
Пес на сходи, зазира
Сумно в очі, грізно виє,
Ніби серце пеське ние,
Ніби хоче їй сказатъ:
„Кинь!“ Вона його плескатъ,
Лаштить ніжною рукою:
„Що, Соколку, що з тобою?
Ляж!“ — і двері з рундука
За собою замика,
До вікна ізнов сідає

Ждать братів, а поглядає
Все на яблучко оте.
А воно, мов золоте,
Медом начебто налите,
Запашне і соковите,
Аж просвічує воно,
Кожне видно в нім зерно!
Підождать вона хотіла
До обіду, та несила:
В руки яблучко взяла
І до усток піднесла,
Так подержала, куснула
І кусочек проковтнула ...
Враз царівні дух забивсь,
Руки впали, покотивсь
Плід рум'яний по підлозі,
В оченятах світ небозі
Потъмарився, стан поник,
І царівна під божник
На широку лаву впала
І нерушна, тиха стала ...

Лихо чувши, пес умить
Хазяям своїм устріть
В ліс подався і до двору
З молодецького дозору
Кличе їх страшним виттям.
„Не на добре! Горя нам
Не минутъ“—брати сказали
І, як вихор, всі помчали.
Входять—лихо! В мить оту ж
Пес на яблуко чимдуж
Лютю кинувся під лавку,
Проковтнув, і що ж—без гавку,
Без скавчання враз пропав,
Знатъ, отрути скуштував.
А на лаві злоби жертва,
Там лежить царівна мертвa.
Сумом світ пойнявсь братам;
Помолившись небесам,
Стали тлін вони вдягати,
Щоб небіжку поховати,

Та роздумали. Вона
Отака лежить ясна,
Ніби це заснула тихо,
І одно лише — не диха.
Три доби отак мина,
Не прокинулась вона;
І брати дочку цареву
В домовину кришталеву
По обрядові кладуть,
І гуртом тоді ідуть
Тлін ховать в Порожню гору;
Там вони в північну пору
Домовину на стовпах,
На чавунних ланцюгах
Обережно пригвинтили,
Вхід залізом захистили;
І, вклонившись до землі,
Старший мовив: „Спи у млі,
У холодній домовині.
На землі твоя віднині
Не сіяниме краса;
Дух твій приймуть небеса.
Не прийшлося нам діждати
Милу милому віддати,
Знатъ, судилося тобі
Бути жертвою злобі“.

В день той самий в столінім місті,
Серцем чувши добрі вісті,
Зла цариця ну оп'ять
Потай дзеркальце питать:
„Я ж, скажи, найчарівніша,
З білих личком найбіліша?“
І воно їй одріка: .
„Звісно, ти одна така,—
З білих личком найбіліша,
Між всіма найчарівніша“.

Скільки днів уже й ночей
Королевич Олісей
Наречену скрізь шукає.
Все дарма! Її немає ...

І кого він ні спита,
Всі говорять: річ пуста;
Хто йому сміється в очі,
Хто ж і слухати не хоче;
От звернувсь насамкінець
Ще до сонця молодець.
„Ясне сонечко, ти ходиш
Рік увесь по небу, зводиш
Зиму з квітами весни,
Всіх нас бачиш звишини.
Я молю тебе сказати,
Чи не трапилось видати,
Де царівна молода?
Я жених її!“— „Шкодá!—
Красне сонце відказало:—
Я царівни не видало;
Може, місяць, мій сусід,
Запримітив діви слід,
Чи, слuchaєм, як жива ще,
То й дівча видав пропаще“.

Не склепив сумних очей
Аж до ночі Олісей;
Скоро ж місяць показався,
Він його благать узявся:
„Друже, місяцю ясний,
Ти ріжечку срібляний!
Сходиш ти у тьмі глибокій,
Кругловидий, ясноокий,
І в нічну з тобою путь
Зорі назирком ідуть;
Я молю тебе сказати,
Чи не трапилось видати,
Де царівна молода?
Я жених її!“— „Шкодá!—
Одрікає місяць ясний:—
Ти спитав об дівці красній;
На сторожі я стою,
Знай, у чергу лиш мою,
В інший час царівна, видно,
Перебігла“.— „Ненько рідна!“—
Королевич одповів.

Ясен місяць далі вів:
„Підожди. Про неї, може,
Вітер знає. Він поможе.
Ти до нього поспішай,
Не сумуй же, прощавай!“

Не втрачаючи надії,
Олісей небавно діє:
„Гей, ти, вітре! в небі ти
Скрізь ганяєш хмар гурти,
Піниш води в синім морі,
Всюди вієш на просторі,
Нездоланий буревій,
І лиш бог тобі страшний.
Я молю тебе сказати,
Чи не трапилося видати,
Де царівна молода?
Я жених її!“ — „Біда! —
Буйний вітер одрікає: —
Ген, де річка протікає,
Там круті стоїть гора,
В ній печера, як нора,
В тій печері сумовитій
Ланцюгами перевиті
Шість стовпів, на них труна;
Облягла кругом сумна
Гору ту пустиня рівна;
В тій труні твоя царівна“.

Вітер далі десь подавсь.
Королевич розридавсь
І шукать пішов могилу,
Щоб востаннє бачить милу
Наречену свою.
От в незнанім він қраю.
Бачить: річка тихоплинна,
Далі площа йде пустинна,
І стоїть гора круті;
Ось і вхід, — печера та.
В млі іде він сумовитій
І спинився: перевиті
Ланцюги, на них в труні
Наречена в мертвім сні.

Об труну оту з кришталю
Він ударивсь, повен жалю.
І розбилася труна.
Враз красуня чарівна
Ожила. Підвівши чоло,
Подивилася навколо
І, зітхнувши, каже так:
„Довго ж я проспала як!“
І тоді на землю стала...
Ах!.. і з милим заридала.
З тьми на світ несе жених
Наречену. Проміж них
Почалась розмова втішна,
І назад рушають спішно,
І летять чутки: „Царська
Ізнайшлась таки дочка!“

Дома в час отой без діла
Клята махучка сиділа
Перед дзеркальцем своїм,
Розмовлявши так із ним:
„В світі я ж найчарівніша,
З білих личком найбіліша?“
А воно їй одріка:
„Ти красуня он яка;
Та царівна ще біліша,
Ще за тебе чарівніша“.
Злюка, чувши ті слова,
З столу дзеркальце збива,
До дверей біжить прожогом,
Зирк — царівна за порогом.
Сум завиду забира,
Тут вона і помира.
Лиш царицю прикопали,
Молодих перевінчали,
І весілля почалось;
Що вина вже там лилось,
Що гостей було!.. без ліку!
Як ніде ще зроду - віку ...
Я там був, мед, пиво пив,
Та лиш уса замочив.

КАЗКА ПРО ЗОЛОТОГО ПІВНИКА

Десь то, в тридев'ятім царстві,
В тридесятім володарстві
Жив - був славний цар Дадон.
Змолоду, посівши трон,
Був страшний він для сусідів,
Не одного з них обідив,
А на старість захотів
Одпочити від боїв,
З упокоєм їсти - пити;
Тут сусіди ну водити
На царя за раттю рать,
Шкоди й лиха завдавать.
Щоб кінці землі своєї
Від наруги від тієї
Боронити день - при - дні,
Цар війська держав грізні.
Воєводи не дрімали,
Та ніяк не потрапляли:
Ждуть із півночі, аж на —
Суне з півдня рать буйна;
Збудуть там — недобрі гості
Морем сунуться; зо зlostі
Навіть плакав цар Дадон,
Навіть забував і сон.
Де вже тут спокійно жити!
От, щоб горю пособити,

Вдався він до мудреця,
Зорезнавця і скопця.
Шле до нього він з поклоном,
От мудрець перед Дадоном
Став, торбину розв'язав,
Золотого півня дав.
„Посади оцю ти птицю,—
Проказав мудрець,— на шпицю;
Золот - півник всі краї
Пильнуватиме твої.
Як не ждать нізвідки лиха,—
Буде пташка мирна й тиха,
А як тільки б відкілясь
Ворогів орда взялася,
Чи війна б де починалась,
Чи яка біда складалася,—
Закричить мій співунець,
Підійнявши гребінець,
І повернеться до того,
Місця державі страшного“.
Цар, як теє зачував,
Гори злота обіцяв
Зорезнавцеві старому.
Мовив: „Я слузі такому,
Як для себе, без жалю
Все віддам і все зроблю“.

Став же півник той на шпиці,
Стереже його границі,
Скоро тільки щось не так —
Подає тривоги знак,
Наче зо сну, стрепенеться,
Повернувшись, озоветься,
Закричить: „кири ку ку!
Царствуй лежма на боку“.
І сусіди присмиріли,
Воювати вже не сміли.
Отаких то цар Дадон
Їм наставив перепон.

Рік і два спливає мирно,
Півник наш сидить сумирно.

Тільки ж якось цар Дадон
Чує крик і шум крізь сон.
„Царю! Батьку милостивий!—
Воєвода стогне сивий:—
Встань, велителю! Напасть!“
„Що таке? Заснуть не дасть!—
Цар крізь позіхи до нього:—
Га? Хто там? Чого й до чого?“
Воєвода ж не мовчить:
„Наш когутик знов кричить,
Страх і шум по всій столиці“.
Цар до вікон, зирк — на шпиці
В'ється півник - вістовник,
Повернувся в східний бік.
Вже ж тут годі зволікатись:
„Всі на коні! Гей, рівнятись!“
Цар до сходу шле війська,
Старший син за ватажка.
Півник тут угамувався.
Стихло все, Дадон здрімався.

От минуло вісім днів,
А не чуть про вояків:
Як проходить оборона?—
Не сповіщено Дадона.
Золот - півень в крик уп'ять,—
Цар нову скликає рать,
Сина меншого із нею
Шле правицею своєю.
Півник знов сидить, притих,—
А вістей нема від них.
Знову вісім день минає,
Люд боїться, сну не знає,
Золот - півень в крик уп'ять,—
Цар скликає третю рать,
Сам уже стає на чолі,
Хоч не як то й вірить долі.

От ідуть та йдуть війська,
Путь - доріженька тяжка.
Ні ворожої ж то сили,
Ні побою, ні могили

В далені не вирина.
Мислить цар: ну й дивина!
От і восьмий день минає.
Цар у гори прибуває
І з усім своїм полком
Опинивсь перед шатром.
Все німе, як на картині,
Круг шатра, в тісній долині
Рать побита скрізь лежить.
До шатра Дадон спішить ...
Ой, якої страховини!
Перед ним його два сини
Без шоломів і щитів
На землі. Меча встромив
Той тому, той тому в груди.
Їхні коні — як приблуди
На столоченій траві,
На кривавій мураві ...
Цар у плач: „Ох, соколята!
Шо за доля розпроклята!
Вже не тішиться на вас!
Ох! Настав мій смертний час!“
Плаче цар, бійці ридають,
Аж долини всі здригають,
Аж тремтить усе нутро
Гір високих ... Враз шатро
Відслонилось — і дівиця,
Шамаханська цариця,
Наче ясная зоря,
Тихо вийшла до царя.
Як нічна змовкає птаха
Перед сонцем,— так бідаха
Перед нею занімів —
Цар забувся про синів.
А вона перед Дадоном
Усміхнулась — і з поклоном
За правицю узяла
І в шатро його ввела.
Там за стіл його саджає
Та частує - пригощає
І кладе на відпочин
Між гаптованих тканин.

Цілий тиждень, як годину,
Їй покірний до загину,
В любий здавшися полон,
Бенкетує цар Дадон.

Аж нарешті він по всьому
Каже війську йти додому,
Сам красуню забира
І рушає, бо пора.
Перед ним чутки, як птиці,
Носять правду й небилиці.
Біля міста, край воріт
Люди збіглись на привіт,
Всяк летить прудким погоном
За царицею й Дадоном —
Цар Дадон вітає всіх.
Гульк — із натовпів людських,
В сарачинській шапці білій,
Наче лебідь посивілий,
Друг його, старий звіздар.
„А, добридень,— каже цар,—
Як живеш і що нам скажеш?
Підійди но, що накажеш?“
„Царю,— в відповідь мудрець,—
Треба скласти нам кінець.
Як тобі я прислужився,
Ти сказав, ще й побожився:
Все тобі я без жалю,
Як для себе, ізроблю.
Подаруй мені дівицю,
Шамаханськую царицю ...“
Цар зумився, сам не свій:
„Що ти,— каже,— навісний!
Чи нечиста, може, сила
В тебе розум затемнила?
Що за біс тебе опав?
Я не криюсь, обіцяв,
Та таке вже не годиться ...
І нащо ж тобі дівиця?
А чи знаєш ти, хто я?
Воля царська тут моя —
Хочеш золота дзвінкового?

Чи мого коня прудкого?
Чи півцарства, хочеш, дам?“
„Не цікаво теє нам.
Подаруй мені дівицю,
Шамаханськую царицю“,—
Так відказує мудрець.
Плюнув цар: „На тебе грець!
Як таке, не дам нічого!
Мучиш сам себе, старого.
Одійди, як хочеш жити!
Ну бо, діда відтягніть!“
Наш дідусь до перекору,
Та лиху обрав він пору:
Цюкнув цар його жезлом
Просто в лоб. Упав мішком
Бідолаха.— Вся столиця
Іздригнулась,— а дівиця
Хі - хі - хі та ха - ха - ха!
Не боїться, бач, гріха.
Цар, лихе забувши слово,
Усміхнувся їй медово.
От в'їздить до міста він,
Раптом чує тихий дзвін,—
І, як стій, серед столиці
Півник, зринувши зо шпиці,
Над царем залопотів
І йому на тім'я сів,
Стрепенувся, в тім'я клюнув
Та й з очей... Униз посунув
З колесниці цар Дадон,
Відійшов на вічний сон.
А цариця десь поділась,
Наче й зовсім не родилась.
Казка вигадка, проте
Щось тут, браття, не пусте!

1834

ЗМІСТ

Про Пушкіна — стаття <i>О. М. Горького. Переклад за ред. Ф. Гавриша</i>	Стор.
	V

ВІРШІ

Романс. <i>Переклад М. Булатовича</i>	3
Фіал Анакреона. <i>Переклад М. Зісмана</i>	5
Вольність. Ода. <i>Переклад Ю. Карського</i>	7
До Чаадаєва. <i>Переклад Г. Брежньова</i>	10
Село. <i>Переклад за ред. М. Рильського</i>	11
Відродження. <i>Переклад М. Терещенка</i>	13
Чорна шаль. <i>Переклад І. Брежньова</i>	14
„Поволі рідшає хмарок легкий туман“. <i>Переклад М. Рильського</i>	16
„Я пережив свої бажання“. <i>Переклад М. Рильського</i>	17
Муза. <i>Переклад М. Чернявського</i>	18
„Хто бачив край, де розкішлю природи“. <i>Переклад М. Чернявського</i>	19
Кинжал. <i>Переклад М. Рильського</i>	21
До Овідія. <i>Переклад за ред. М. Рильського</i>	23
Ознаки. <i>Переклад М. Рильського</i>	26
Пісня про віщого Олега. <i>Переклад Ю. Карського</i>	27
В'язень. <i>Переклад Гавроша Сірого</i>	31
Пташка. <i>Переклад А. Кацнельсон</i>	32
Ніч. <i>Переклад М. Терещенка</i>	33
Демон. <i>Переклад А. Михайлюка</i>	34
Віз життя. <i>Переклад А. Михайлюка</i>	35
До Язикова. <i>Переклад Я. Савченка</i>	36
Розмова книгаря з поетом. <i>Переклад М. Терещенка</i>	38
До моря. <i>Переклад М. Чернявського</i>	44
„День непогожий згас і ночі вогка мла“. <i>Переклад М. Чернявського</i>	47
Аквілон. <i>Переклад М. Зісмана</i>	48
Спалений лист. <i>Переклад В. Сосюри</i>	49
До А. П. Керн. <i>Переклад І. Лук'яненко</i>	50
Вакхічна пісня. <i>Переклад Ю. Карського</i>	52

19 жовтня. <i>Переклад С. Крижанівського</i>	53
Порада. <i>Переклад М. Терещенка</i>	58
Буря. <i>Переклад І. Лук'яненка</i>	59
Зимовий вечір. <i>Переклад П. Тичини</i>	60
„Під нібом голубим у рідній стороні“. <i>Переклад Л. Первомайського</i>	62
Пророк. <i>Переклад М. Чернявського</i>	63
В Сибір. <i>Переклад Л. Первомайського</i>	65
Аріон. <i>Переклад М. Рильського</i>	66
Три джерела. <i>Переклад М. Рильського</i>	67
Спомин. <i>Переклад М. Рильського</i>	68
26 травня 1828. <i>Переклад Е. Фоміна</i>	69
Передчуття. <i>Переклад А. Кацнельсона</i>	70
Утопленик. <i>Переклад А. Михайлюка</i>	71
„Ворон ворону навстріч“. <i>Переклад Л. Первомайського</i>	74
19 жовтня 1828. <i>Переклад Я. Савченка</i>	75
Анчар. <i>Переклад Я. Савченка</i>	76
Чернь. <i>Переклад Я. Савченка</i>	78
Квітка. <i>Переклад М. Терещенка</i>	80
Кавказ. <i>Переклад М. Рильського</i>	81
Обвал. <i>Переклад П. Тичини</i>	83
„Зима. І що в селі робити?“ <i>Переклад А. Михайлюка</i>	85
„Я вас кохав“. <i>Переклад М. Чернявського</i>	87
Легенда. <i>Переклад С. Буди</i>	88
„Чи серед вулиць гомінливих“. <i>Переклад М. Рильського</i>	91
Дон. <i>Переклад С. Крижанівського</i>	93
„Що в імені тобі моїм?“ <i>Переклад М. Терещенка</i>	94
Сонет. <i>Переклад М. Рильського</i>	95
Поетові. <i>Переклад С. Дроб'язка</i>	96
Біси. <i>Переклад П. Тичини</i>	97
Елегія. <i>Переклад М. Рильського</i>	99
Труд. <i>Переклад Е. Фоміна</i>	100
Царськосельська статуя. <i>Переклад Е. Фоміна</i>	101
„Рум'яній критику“. <i>Переклад М. Рильського</i>	102
Отрок. <i>Переклад Е. Фоміна</i>	104
„Для берегів вітчизни дальніх“. <i>Переклад І. Лук'яненка</i>	105
Мій родовід. <i>Переклад Е. Дроб'язка</i>	107
Цигани. <i>Переклад Т. Масенка</i>	110
Луна. <i>Переклад Е. Дроб'язка</i>	111
Похоронна пісня. <i>Переклад С. Зімана</i>	112
Соловей. <i>Переклад А. Михайлюка</i>	114
Кінь. <i>Переклад І. Брежньова</i>	115
Воєвода. <i>Переклад Н. Щербины</i>	116
Осінь. <i>Переклад А. Михайлюка</i>	119
„Не дай то бог зійти з ума“. <i>Переклад С. Крижанівського</i>	123
Хмаря. <i>Переклад М. Чернявського</i>	125
„Знов одвідав я“. <i>Переклад Л. Первомайського</i>	126
„В мене звечора Леіла“. <i>Переклад П. Тичини</i>	128
„На Іспанію на рідну“. <i>Переклад М. Зімана</i>	129
Художнику. <i>Переклад А. Малишка</i>	133

„Я пам'ятник собі воздвиг нерукотворний“. Переклад М. Рильського	134
„Пора, мій друже, час!“ Переклад М. Чернявського	135

КАЗКИ

Казка про царя Салтана, сина його славного і могутнього богатиря Гвідона Салтановича та про красну царівну Лебедицю.	
Переклад Б. Петрушевського	139
Казка про попа і наймита його Балду. Переклад М. Рильського	164
Казка про рибака та рибку. Переклад Б. Петрушевського	169
Казка про мертву царівну та про сімох богатирів. Переклад Б. Петрушевського	175
Казка про золотого півника. Переклад М. Рильського	189

ПОЕМИ

Руслан і Людмила. Переклад М. Терещенка	197
Кавказький бранець. Переклад В. Сосюри	275
Брати - розбійники. Переклад Ю. Карського	299
Бахчисарайський фонтан. Переклад Е. Фоміна	306
Цигани. Переклад В. Сосюри	326
Граф Нулін. Переклад Ю. Карського	344
Полтава. Переклад С. Голованівського	354
Мідний вершник. Переклад М. Рильського	399

Видання № 683

*Папір 72×110—66 кг. Красновишерського
целюлозно-паперового комбінату*

Здано на виробництво 7-XII 1936 року.

Підписано до друку 8-I 1937 року.

Сигнальні виготовлено 1-II 37 року

Уповноважений Головліту № 5472

*За новлення № 744. Тираж 10.000 примірник
27½ друкованих аркушів.*

Відповідальний редактор
Н. Д. Ч е р е д н и к

Художнє оформлення
та макет верстки
Я. В. Р у д е н с ь к и й

Технічне оформлення та
керівництво виробництвом
Й. С. П и с ь м е н н и й

Випусковий видання
С. Д. Б і л о к і н ь

Відповідальний коректор
В. М. В о р о н і н а

*Видання „Вибраних творів“ О. С. Пушкіна, том I
надруковано в друкарні Держлітвидаву
ім. Фрунзе в Харкові*

*Директор
О. Садовничий*

*Технічний директор
М. Марченко*

*Начальник складального цеху
І. Рєзник*

*Завідуючий версткою та правкою
М. Заревич*

*Коректор
І. Галактионов*

*Начальник друкарського цеху
Д. Жуков*

*Майстри
Г. Сурмєєв, М. Калиненко*

*Друкарі
К. Нечухрін, І. Косяков, О. Сергієнко*

*Начальник палітурного цеху
І. Розенталь*

*Майстри
А. Найдман, Г. Чернов*